

VPLYV SUCHA NA PRODUKČNOSŤ A FORMOVANIE AGROOBCHODU

THE IMPACT OF DRY SEASON ON THE AGRIBUSINESS PRODUCTIVENESS AND FORMING

Alojz Podolák

The yearly reduction of productiveness and degradation of balance results in agribusiness is negatively raised to a higher power in the consequence of dry season. The outcomes become specific long windingly mainly in relationship to:

- production volume of grains (reduction by 40 per cent),
- the reduction of entrepreneur's incomes (the farmer's incomes was reduced by 30 per cent),
- the impact on the reduction of regional stability (in amount of 2 miliards Sk in Slovakia),
- the instability in the commodity and teritorial agri-business,
- the total instability mainly in the export of replaceable commodities, the reduction of export efficiency and comparative profitability of grains (maize, barley, malt), oilseeds, productiveness of sugar beet, potatoes, forced vegetables and productiveness of feeds for animal husbandry.

Crisis situations, the impact of dry season, efficiency and income situation, regional stability, export efficiency, comparative profitability

V histórii svetového poľnohospodárstva sa spomínajú živelné pohromy, najmä dopad sucha a ich vplyv na bilančnú sebestačnosť potravín v rokoch 1948 a novodobé v rokoch 2000 a 2003. Poveternostné podmienky významne ovplyvňujú predpoklady produkcie poľných plodín na ornej pôde najmä v marketingovom roku 2003/04.

Dôsledky vymrzania a následne horúceho a suchého počasia sa prejavili najmä zníženou úrodou na Ukrajine a v Rusku (-80 mil. ton) v EÚ sa úroda pšenice znížila o 10 mil. ton a obilia celkom o 25 mil. ton, v krajinách Strednej a Východnej Európy o 27 %, atď.

Vplyvom priaznivých poveternostných podmienok sa zvýšila produkcia pšenice u tradičných exportérov oblasti Austrálie, USA, Kanady a v Argentíne.

Podľa údajov USDA (august 2003) sa predpokladá celosvetová produkcia pšenice 550 mil. ton (-2,5 %) a produkcia ostatných obilnín sa dosiahne 890 mil. ton (+2,6 %).

Zrnovín bude menej i v Rakúsku (podľa odhadov Statistik Austria) o -14 %.

Vychádzajúc z predznačeného, očakáva sa neprímerané zvýšenie obchodnej ceny obilia, bilančné problémy spotreby, rozkolísanosť svetového trhu obilia a najmä diferencovaný prístup kompenzácie dopadu sucha národnou podporou v agrárnych politikách krajín.

Vplyv sucha na produkčnosť

Z dôvodu klimatických vplyvov deficit produkcie sa v roku 2000 ohodnotil na 5 mld. Sk a v roku 2003 na 2 mld. Sk.

Rok 2003 je kvantifikovaný znížením osevu obilnín (-160 tis. ha), znížením hektárových úrod (v priemere na 3 tony), 75% vyoraním porastov repky olejnej, znížením produkčnosti zeleniny, ovocia a viacročných krmovín a nadväzne znížením úrodnosti lúk a pasienkov.

Najväčšie dopady sa vyčísľujú u pšenice (-1 mld. Sk), u repky olejnej (-0,5 mld. Sk) a u jačmeňa (-290 mil. Sk). U ďalších poľných plodín sa dopad odhaduje na vyše 400 mil. Sk.

V regionálnom dopade suchom najviac boli zasiahnuté okresy Levice a Nové Zámky (-100 mil. Sk), Trebišov (-97 mil. Sk), Nitra (-80 mil. Sk) a ďalšie regióny od -3 mil. Sk do -75 mil. Sk.

Peňažné príjmy asi u 4 miliónov fariem v Európe sa znížili až o 30 %.

Vplyv sucha na bilanciu agroobchodu

Tendencie v bilanciách agroobchodu v existencii samostatnosti SR sa neustále zhoršujú. Historické kladné saldo agroobchodu (+480 mil. Sk) sa dosiahlo v roku 1992.

- v roku 1993 saldo predstavovalo -7 mld. Sk,
- v roku 1996 - 13 mld. Sk
- v roku 2001 - 20 mld. Sk
- v roku 2002 - 18,5 mld. Sk
- v roku 2003 odhadujem pasívne saldo agroobchodu na -16 mld. Sk

Za sledované roky (1993-2003) sa export agrokomodít zvyšoval od 12 až do 25 mld. Sk. Import agrokomodít sa medziročne neprimerane zvyšoval od 25 do 42 mld. Sk.

Obrat agroobchodu sa stabilizuje 4 - 6 % na obrate zahraničného obchodu SR.

Opatrenia na riešenie deficitnosti agroobchodu väčšinou sú len retrospektívnou analýzou podnikateľského prostredia a nie účinnou šancou agrárnej a obchodnej politiky.

Dopad sucha v sledovaných rokoch až následne ovplyvňuje obchodné objemy agrokomodít.

Nenormálny vývoj agroobchodu je v súčasnom roku (r. 2003), kde síce deklarujeme dopady sucha, ale export obilnín sa za prvý polrok 2003 vyrovnáva exportu obilnín za celý rok 2002. Import obilia za prvý polrok 2003 je len o 200 mil. Sk nižší ako za celý suchom nepostihnutý rok 2002.

Obdobne i saldo z obchodu obilia za tri štvrtiny roka 2003 je pozitívnejšie ako za stabilný celý rok 2002.

Z predznačeného dedukujem, že v rokoch výrazného sucha sa agroobchod aktivizuje obchodnými rezervami z predchádzajúceho obdobia a reálny dopad sucha sa negatívne prejavuje až v nasledujúcich rokoch zhoršením komparatívnej výhodnosti (RCA), zhoršením výmennej relácie TT a obdobne i zhoršením kilogramovej ceny dovozu agrokomodít (napr. u pšenice sa kilogramová dovozná cena zvýšila o 2 Sk, u jačmeňa o 6 Sk, atď.). Dobrú pozíciu v efektívnosti si vždy udržuje export sladu.

Vplyv sucha sa pravidelne prejavuje na zvýšení ceny (napríklad na tonu pšenice o +500 Sk, cena kukurice sa zvýšila o 700 Sk a cena jačmeňa o 200-400 Sk).

Agrárna politika neobjektívne kompenzuje dopad sucha, napríklad -2 mld. Sk za rok 2003 boli národne uhradené len do výšky 400 mil. Sk.

Európska únia poukazuje na problematiku komoditných rezerv a sprísnenie evidencie, ktoré sa prejavujú najmä v rokoch sucha.

Súhrn

Každoročné znižovanie produkčnosti a zhoršovanie bilančných výsledkov agroobchodu je negatívne umocňované vplyvom sucha, ktoré sa zdĺhavo spresňujú najmä vo vzťahu:

- objemu produkcie obilia (zníženie až o 40 %),
- zníženia dôchodkovosti podnikateľských subjektov (príjmy farmárov sa znížili o 30 %),

- dopadom na zníženie regionálnej stability (dopad 2 mld. Sk)
- nestabilitou komoditného a teritoriálneho agroobchodu
- a celkovou nerovnováhou najmä exportu nahraditeľných komodít, znížením exportnej výkonnosti a komparatívnej výhodnosti obilnín (kukurice, jačmeňa, sladu), semien olejnín, produkčnosti cukrovej repy, zemiakov, rýchlenej zeleniny a produkčnosti krmív pre živočíšnu výrobu.

Kľúčové slová: Krízové situácie, dopad sucha, výkonnosť a dôchodkovosť, regionálna stabilita, exportná výkonnosť, komparatívna výhodnosť

Literatúra

1. Chrzanová, S.: Vplyv prírodno-živelných situácií na agroobchod. In: Zborník FEM SPU, 2000, s. 154-158. ISBN 80-7137-750-3.
2. Podolák, A. – Serenčేశ, R.: Postavenie agrokomodít v medzinárodnom obchode. Agric. Econ. CZECH, 49, 2003, s. 7-11. ISBN 80-213-1085

Adresa:

Prof. Ing. Alojz Podolák, CSc., Katedra ekonomiky FEM SPU, Tel. 037/6508 592, E-mail: alojz.podolak@fem.uniag.sk

Oponent: prof. Ing. František Kuzma, PhD.